

DOI: https://doi.org/10.54929/conf_22_08_2023-10-03

Обіход Т. В.

к. фіз.-мат. н., доцент,
Київський університет ринкових відносин,
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-1103-4006

Біленчук П. Д.

к. ю. н.,
Європейська академія прав людини,
м. Київ, Україна

ЗАСОБИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ЯК СКЛADOVA ЕКОНОМІЧНОЇ І ВОЄННОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ УКРАЇНИ

Однією з ключових проблем на шляху успішного розвитку України є проблема запобігання та протидії корупції. Корупція в Україні відштовхує іноземних інвесторів, створює проблеми з вступом до НАТО, на чому наголошують міжнародні партнери. На початку липня 2021 р. держсекретар США Ентоні Блінкен заявив, що Україна через корупцію втрачає приблизно 30% свого ВВП. 93,5% українців в 2021-му році вважали корупцію дуже серйозною проблемою для країни, крім того, українці стали менше толерантними до корупції. Якщо у 2015 році 19,1% опитаних вважали, що корупцію можна виправдати в більшості випадків, то у 2021 році корупцію виправдовують лише 13%.

Боротьба з корупцією пов'язана із цілеспрямованими діями з боку правоохоронних органів, політичною волею та реформами у сфері правосуддя. Ключові аспекти боротьби з корупцією включають:

1. **Закони проти корупції:** Україна прийняла ряд законів, спрямованих на боротьбу з корупцією, таких як Закон "Про запобігання корупції" [1], Закон "Про Національне антикорупційне бюро України" [2]. Ці закони створюють правову основу для розслідування корупційних злочинів та притягнення винних осіб до відповідальності. Важливо мати сильне і ефективне законодавство, що включає в себе прозорі та докладні правила щодо протидії корупції в різних сферах, включаючи декларування доходів, обмеження конфлікту інтересів, накладення суворих покарань тощо.

2. **Незалежність судової системи:** реформи у судовій системі дуже важливі для подолання корупції. Незалежність суддів та можливість ефективного розгляду корупційних справ без політичного впливу є одним із стовпчиків в боротьбі з корупцією.

3. **Політична воля:** реальне бажання та активна підтримка з боку політичних лідерів та владних структур є основою ефективної боротьби з корупцією. Це включає фінансування антикорупційних органів, політичну волю для проведення реформ та прозорість у прийнятті рішень.

4. Залучення громадськості є критично важливим для ефективної боротьби з корупцією в Україні.

Розрізняють у наукових працях декілька способів боротьби з корупцією громадськістю:

- Громадський моніторинг: активісти та некомерційні організації можуть проводити спостереження та аналізувати роботу урядових органів та публічних службовців з метою виявлення корупційних порушень.

- Публічна інформація та освіта: розповсюдження інформації щодо шкідливого впливу корупції та негативних наслідків, та освіта громадян про їхні права.

Подолання корупції в Україні стикається з рядом проблем у сфері законодавчого забезпечення. Деякі з цих проблем включають:

1. Недостатність суворості та ефективності законодавства: деякі закони та нормативно-правові акти, які регулюють питання протидії корупції, є недостатньо суворими або неефективними. Це призводить до недостатньої відповідальності за корупційні вчинки.

2. Непрозорість і довготривалість судових процесів, відсутність ефективних процедур розкриття конфлікту інтересів, а також складність доступу до інформації про публічних посадовців та їх доходів.

3. Недостатня незалежність та вплив наглядових органів.

Найкращу методика щодо боротьби з корупцією, можна отримати з досвіду Польщі, Румунії і Латвії у питаннях антикорупційних органів, прозорості активів посадових осіб, правозастосовних дій, а також ролі громадянського суспільства. На рис. 1 наведено порівняльний аналіз зростання ВВП і контролю за корупцією у цих країнах.

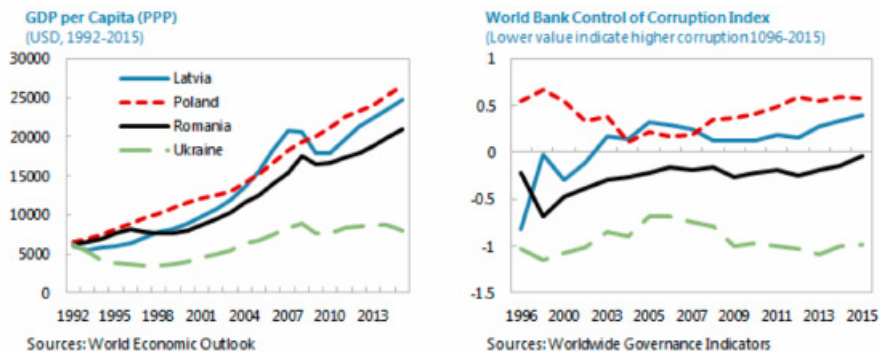

Рис. 1. Зростання ВВП і контроль за корупцією у вибраних країнах

Джерело: складено автором

Особливо важливим є дотримання законодавства в Україні в умовах воєнного стану. Необхідно відмітити, що Україна отримала 33 бали із 100 можливих в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index — CPI) за 2022 рік і тепер Україна посідає 116 місце зі 180 країн у CPI

[3]. Динаміку України у рейтингу Індексу сприйняття корупції за останні десять років наведено на рис. 2.

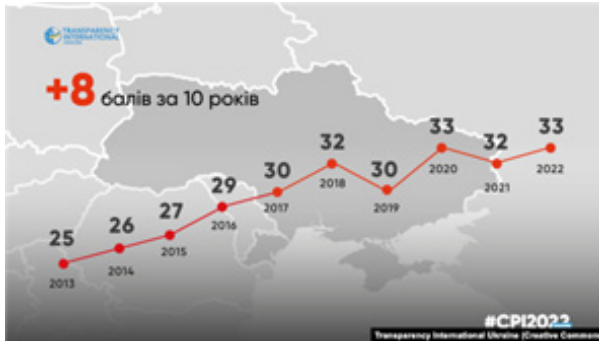

Рис. 2. Динаміка індексу сприйняття корупції в Україні за період 2013-2022 рр.

Джерело: складено за [4]

Завдяки ефективній дії СБУ викрито факти зловживань під час виконання замовлень для армії підприємців, які за контрактом поставили Збройним силам України браковані міни на майже 270 млн гривень [5]. В зв'язку із багаточисленними зловживаннями службовим становищем (Одеса, Львів, Дніпропетровськ) воєнкомиами під час дії воєнного стану, Президент Володимир Зеленський ввів у дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2023 р. «Про результати перевірки територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки Збройних Сил України». До наведених проблем відносяться енергетичні проблеми, непрозорість і правова невизначеність державних закупівель, відносини між центральною владою і регіонами. Спостерігається і низка позитивних моментів: призначено керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, влітку 2022 року ухвалено законопроект державної антикорупційної стратегії - документ, який містить опис стратегічних результатів у боротьбі з корупцією. 1 лютого 2023 р. Урядовий комітет з питань нацбезпеки, оборони та правоохоронної діяльності схвалив Державну антикорупційну програму на 2023-2025 роки і рекомендував передати її на розгляд Кабінету Міністрів України, опрацювавши із урахуванням обговорення.

Висновки. Реалізація наведених рекомендацій, які включають втілення реформи Конституційного суду з урахуванням висновків Венеціанської комісії, обрання на посади незалежних керівників, відкриття даних, які не шкодять інтересам безпеки та оборони, відновлення звітності політичних партій і подання електронних декларацій та їхньої перевірки НАЗК, контроль та моніторинг державних закупівель, залучення громадськості, використання електронної системи Prozorro, є складовими ефективного економічного і воєнного розвитку України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Pro zapobihannia koruptsii. Zakon Ukrainy. [On Prevention of Corruption. Law of Ukraine] (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 2014, № 49, st.2056 – *Bulletin of the Verkhovna Rada (VVR)*, 2014, No. 49, Article 2056] [in Ukrainian].
2. Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy. Zakon Ukrainy [On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine. Law of Ukraine] (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 47, st.2051 – *Bulletin of the Verkhovna Rada (VVR)*, 47, Article 2051 [in Ukrainian].
3. Mykhailov, D. (31.01.2023). Ukraina pokrashchyla pozytsii u svitovomu reitynhu spryiniattia koruptsii - doslidzhennia [Ukraine has improved its position in the world rating of corruption perception - study]. Retrieved from <https://suspilne.media/370186-ukraina-pokrasila-pozicii-u-svitovomu-rejtingu-spriynatta-korupcii-doslidzenna/> [in Ukrainian].
4. Andriychuk, A. (03.02.2023). «Hromadskyi kontrol obmezhenyi». Yak viina vplyvaie na riven koruptsii v Ukraini [«Public control is limited.» How war affects the level of corruption in Ukraine]. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/indeksiv-spryynyattya-koruptsiyi-ukrayina/32248930.html> [in Ukrainian].
5. Mykhailov, D. (18.08.2023). Vykryto pidpriiemtsiv, yaki postavly ZSU brakovani miny na maizhe 270 mln hryven – SBU [Entrepreneurs who supplied the Armed Forces with defective mines worth almost 270 million hryvnias were exposed - SBU]. Retrieved from <https://suspilne.media/amp/553799-vikrito-pidpriemciv-aki-postavili-zsu-brakovani-mini-na-majze-270-mln-griven-sbu/> [in Ukrainian].